

Білоус В. С. Інклюзивне середовище бібліотеки: стратегія розвитку / Валентина Білоус // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 08-09 листопада 2018 р. / редкол.: О. П. Демченко, Н.О. Комарівська, Л. В. Любчак, Л. А. Присяжнюк; за заг. ред.. О. А. Голюк. – Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2018. – Вип. 1. – С. 31-34.

УДК 027.7:[37:376]

ІНКЛЮЗИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ БІБЛІОТЕКИ: СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

Білоус Валентина, директор бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна)

У статті показано важливість підготовки висококваліфікованих педагогів в умовах інклюзивної освіти. Акцентовано увагу на досвід роботи бібліотеки Вінницького педуніверситету щодо створення інклюзивного бібліотечного простору. Визначено стратегію діяльності бібліотеки – формування інклюзивної бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, інклюзивна бібліотека, інклюзивна освіта, інклюзивне середовище, люди з особливими потребами, бібліотека Вінницького педуніверситету.

Inclusive environment library: strategy of development

Bilous Valentina, Director of the Library of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

The article shows the importance of training highly skilled teachers in the conditions of inclusive education. The focus is on the experience of the library of Vinnitsa Pedagogical University in creating inclusive library space. The strategy of the library's activity is defined – the formation of an inclusive library.

Keywords: library, inclusive library, inclusive education, inclusive environment, people with special needs, library of Vinnytsia Pedagogical University.

Розвиток сучасного суспільства детермінує повагу до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верст населення, перш за все – осіб з обмеженими можливостями здоров'я [6, с. 5]. В Україні упроваджується інклюзивний підхід в сучасному закладі освіти, висуваються нові вимоги до вчителя загальноосвітньої школи. Одним із напрямів модернізації сучасної системи освіти в цілому, навчання й виховання дітей із особливими потребами зокрема є методологічна перебудова педагогічного процесу, спрямування його на особистісний розвиток школярів, формування в них основних компетенцій [2, с. 418].

Інклюзивна освіта як сучасна інноваційна тенденція широко обговорюється в наукових колах педагогічною та громадською спільнотами. Проблема інклюзивної освіти є об'єктом досліджень фахівців в галузі психології, соціальної, інклюзивної та корекційної педагогіки (О. Акімова, В. Андрущенко, В. Бондар, О. Демченко, А. Колупаєва, В. Ляхов, Л. Савчук та інші).

У Вінницькому педуніверситеті велика увага приділяється інклюзивному навчанню, підготовці висококваліфікованих педагогів даного напрямку. Помітна роль у вихованні майбутнього вчителя належить бібліотеці, яка виступає провідником гуманістичних ідеалів, популяризатором кращих зразків світової педагогічної думки, впроваджує новітні освітні стандарти, серед яких – інклюзивна освіта. Для задоволення потреб сучасного користувача, забезпечення оперативного доступу до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів бібліотека освоює і активно впроваджує сучасні досягнення в галузі інформаційних, комунікаційних і мультимедійних технологій у бібліотечні процеси [1, с. 211]. У межах основних функціональних обов'язків бібліотекарі надають послуги безкоштовного доступу до Інтернету, отримання інформації електронною поштою, інформаційно-консультативну підтримку, пошук навчально-інформаційних сайтів, консультації з використання ПК та електронних ресурсів.

Серед користувачів бібліотеки є студенти з особливими потребами. Аби допомогти їм у навчанні, а також самоствердитися, повірити в себе, інтегрувати в соціум, бібліотека з особливою увагою ставиться до такої категорії, надає «пільговий» доступ до інформаційних ресурсів, за бажанням – можливість користуватися «нічним абонементом», проводить консультації для роботи з комп'ютером та Інтернетом, організовує цікаві культурно-просвітницькі заходи, майстер-класи у клубі «Креативне рукоділля». Обслуговування користувачів з особливими потребами передбачає дистанційний доступ до ресурсів бібліотеки. Працівники бібліотеки розробляють веб-середовище дистанційного навчання. Значну допомогу у популяризації інклюзивного

навчання надає сайт бібліотеки, на якому представлені матеріали для людей з особливими потребами: візитка сайту, віртуальна аудіо полиця художніх творів, посилання на корисні сайти. У планах бібліотеки – аудіо версії окремих сторінок сайту. Бібліотека, окрім інформаційного забезпечення користувачів з особливими потребами, уважного ставлення до цієї категорії, здійснює велику інформаційну та бібліотечно-бібліографічну роботу щодо підготовки майбутнього вчителя, який свої знання з інклюзивної освіти буде безпосередньо використовувати у подальшій педагогічній діяльності. Бібліотека володіє значним масивом літератури з інклюзивної освіти, яка все більше стає предметом підвищеної уваги. Паперові та електронні ресурси бібліотеки на допомогу інклюзивній освіті представлені науковими і популярними виданнями. У фонді книгозбірні є книги, видані у рамках виконання проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні», реалізованого за фінансової підтримки CIDA. Так, комплект навчально-методичних матеріалів «Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами» із серії «Інклюзивна освіта» висвітлюють особливості розвитку, навчання та виховання дітей з особливими потребами, містять методичні рекомендації щодо забезпечення таких учнів в інклюзивних умовах навчального закладу. У посібнику «Основи інклюзивної освіти» за редакцією доктора педагогічних наук, проф. А.А. Колупаєвої [6] представлено теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей з найскладнішими порушеннями психофізичного розвитку висвітлено у путівнику для педагогів «Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка» (Колупаєва А., Тараненко О.) [4]. Великим попитом користується серія «Бібліотека «Шкільного світу», у якій піднімаються питання інклюзії. Бібліотека вважає своїм обов'язком розкривати та популяризувати ці унікальні видання. Всі документи систематизовані за новими класифікаційними таблицями УДК та відображені у довідково-бібліографічному апараті бібліотеки.

Бібліотека сприяє справі виховання у студентської молоді кращих людських і громадянських якостей, розширення інтелектуальних здібностей, інформує про інформаційні ресурси на допомогу навчанню та вихованню дітей з особливими потребами. Зміст виховної роботи включає розвиток інклюзивної освіти, формування у студентів гуманістичного світогляду, гуманного ставлення до людини, суспільства, формування толерантності, милосердя та християнської моралі. Серед найпоширеніших видів культурно-просвітницької роботи бібліотеки, де розглядаються питання інклюзії, відзначимо такі: книжкові виставки; віртуальні виставки; інформаційні та інформаційно-тематичні огляди; тематичні, тематично-коментовані та інформаційні перегляди; бесіди, зустрічі, презентації; Дні кафедри; Дні інформації тощо. Бібліотекою організовані книжкові виставки: «Інклюзивна освіта та управління школою», «Інклюзивна освіта», «Основи інклюзивної освіти».

В Україні 2014-2015 рр. тривав міжнародний освітній проект зі створення першої української DAISY-бібліотеки для користувачів з глибокими ураженнями органів зору. Мета проекту – адаптація навчальної та наукової літератури для незрячих учнів та студентів, презентація сучасних інформаційних технологій і спосіб виготовлення літератури у форматі daisy [3, с. 35]. У рамках проекту проведено семінар, до якого бібліотека організувала книжкову виставку «Я бачу світ серцем». У 2016 р. у Вінницькому педуніверситеті відбувся Міжнародний конгрес зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології «Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії» до участі в якому долучилася освітянська книгозбірня. Також бібліотека приєдналася до відзначення Міжнародного дня людини з синдромом Дауна, організувала книжково-ілюстративні виставки: «Сонячні діти», «Всі ми рівні, всі ми різні». Спільно з ГО «Вінниця. Даун. Синдром» брали участь у оформленні фотовиставки «Ми різні, але ми серед вас!» та у благодійній акції.

Бібліотека долучається до заходів щодо створення належного соціального захисту і підтримки, соціальної інтеграції, створення рівних можливостей для

самореалізації, повноцінного життя, здобуття освіти. Стратегією діяльності книгозбірні є створення інклюзивної бібліотеки, основними критеріями якої є: доступність бібліотеки, її ресурсів і послуг; інноваційні методи обслуговування та надання адаптованих ресурсів для користувачів з особливими потребами; упровадження інформаційно-просвітницької діяльності шляхом участі у конференціях, семінарах, засіданнях за круглим столом, тренінгів, майстер-класів з питань організації інклюзивної освіти; взаємодія з кафедрами університету, бібліотеками, громадськими об'єднаннями тощо. Сучасна бібліотека ЗВО прагне стати інституцією, за допомогою якої задовольнятимуть і хоча б частково вирішуватимуть соціальні проблеми діти та молодь з обмеженими фізичними можливостями [7, с.15]. Переорієнтація на нові форми роботи дозволить підвищити престиж бібліотеки як соціальної інституції, здатної допомогти молодій людині з обмеженими можливостями інтегруватися в навчальному середовищі, майбутньому вчителю здобути знання з інклюзивної освіти.

Список використаних джерел:

1. Білоус В.С. Формування та використання електронних ресурсів у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. URL: <http://journals.dnnpb.gov.ua>
2. Демченко О.П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій. Науково-педагогічні засади формування соціальних компетенцій учнів з особливими потребами як складової навчально-реабілітаційного процесу : наук.-метод. зб. Запоріжжя, 2012. Т.1. С.416-423.
3. Информационные ресурсы библиотеки для пользователей с ограниченными возможностями: история и перспективы. Науч. и тех. б-ки. 2012. №8. С.33-39.
4. Колупаєва А., Тараненко О. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів : навч.-метод. посіб. Київ: «АТОПОЛ», 2010. 96 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Колупаєвої А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: науково-методичний посібник. Київ: АТОПОЛ, 2011. 274 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / за ред. д-ра пед. наук, проф. А.А. Колупаєвої. Київ: «А.С.К.», 2012. 308 с. С.5
7. Покотило Ю. Сучасна бібліотека – провідник у роботі з соціалізації підлітків та молоді з особливими потребами. Бібліотечна планета. 2014. №3. С. 13-15. С.14.